

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikoslain muuttamisesta (VN/18059/2020)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia siten, että rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättäisiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta.

Miesjärjestöjen keskusliitto MJKL kiittää oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä. Lausuntonamme toteamme, etteivät lain perustelut ole tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien hengen mukaisia, eikä perustelujen taustoja ole tarvittavalla laajuudella tutkittu. Myöskään sukupuoleen perustuvan vaikuttimen todentamiskeinoja ei ole riittävän konkreettisesti kirjattu. Esitys on palautettava valmisteluun ja sen jälkeen uudelle lausuntokierrokselle.

Lausunnon perustelut ja muut huomiot

Lain perustelut ovat jääneet ohuiksi, koska niissä naisnäkökulma painottuu varsin kattavasti, mutta miesnäkökulman kartoittaminen ja ymmärtäminen on jäänyt lähes olemattomaksi. Tästä syystä lain perustelut ovat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien vastaisia.

Kuten kuuluukin, lakimuutosteksti itsessään on tehty sekä naisia että miehiä suojelemaan, mutta se ei siis näy perusteluissa. Tämä vaikuttaa ongelmallisesti lain tarkoituksen ja hengen tulkintaan päättäjiä, tuomioistuinten ja muiden viranomaisten, ja myös kansalaisten keskuudessa. Perustelut ovat täten omiaan lisäämään vahingollista vastakkainasettelua miesten ja naisten välillä. Yhteiskunnassamme sekä naiset että miehet voivat olla vihapuheen ja väkivallan kohteina. Miesten kohtaamaa vihapuhetta ja väkivaltaa ei kuitenkaan ole vielä tutkittu ja analysoitu vastaavalla laajuudella kuin naisten kokemaa. Tämä epäkohta tulisi nostaa teemaksi lain perusteluissa.

Hallituksen esityksen perustelut eivät riittävän yksiselitteisesti määrittele, milloin kyseessä on sukupuoleen perustuva vaikutin ja milloin ei. Muun muassa tuomioistuimilla tulisi olla käytettävissään selkeät perusteet koventamisperusteen käytölle ja käyttämättä jättämiselle.

Kun sukupuoleen perustuvia vaikuttimia määritellään, on tärkeä kyetä katsomaan asiaa neutraalisti. Rikoslakiin mahdollisesti liitettävän vaikuttimen todentamista ei tule perustaa sukupuolisille yleistyksille. On kyettävä kussakin tapauksessa määrittelemään nimenomaisesti kyseisen henkilön itsenäinen sukupuoleen perustuva vaikutin.

Seksuaalirikosten kohde valikoituu useimmiten sukupuolen mukaan. Ongelmaksi nousee se, että vaikka tätä koventamisperustetta ei esityksen mukaan käytetäkään suoraan seksuaalirikoksiin, niin johtaako se vakavamman rikoksen syytteen kaaduttua näytönpuutteeseen aina esimerkiksi kunnianloukkaustuomioon koventamisperusteena tämän luonnoksen mukainen laki.

Lain perusteluissa sivulla 11 todetaan, että ”rikoslaki on sukupuolineutraali laki eikä miesten ja naisten asettamiseen eri asemaan mainitussa laissa ole perusteita. Teko on lähtökohtaisesti yhtä moitittava siitä riippumatta, kohdistuuko se mieheen tai naiseen.” Näin tuleekin olla ja siksi lain perustelujen tulee olla vastaavassa linjassa. Sivulla 11 todetaan kuitenkin myös, että ”sellaisen häirinnän, uhkailun tai yksityisyyttä loukkaavien tekojen kohteena, joiden törkeimmillään voidaan arvioida osoittavan sukupuoleen kohdistuvaa vihaa, ovat kuitenkin käytännössä naiset miehiä useammin”. Tämä toteamus kertoo liian vähäisestä tutkimuksesta ja tulkinnanvaraisuudesta, ja on omiaan ohjaamaan lain tarkoituksen tulkintaa yhdenvertaisuuden vastaisesti. Rikoslaki ei sääntele

ilmiöitä, vaan rikoslaki sääntelee tekoja. Ihmisen erilaiset tunnetilat (viha, suuttumus, loukkaantuminen, mielensä pahoittaminen, närkeästyminen) ovat luonnollisia ja niiden voimakkuuteen vaikuttaa ihmisen temperamentti ja sen voimakkuus. Nämä tunnetilat ovat oletettavasti merkitsevempiä vaikuttimia kuin sukupuoleen perustuva.

Sivulla 16 todetaan seuraavaa: ”Valtaosa rikoksista kohdistuu kuitenkin edelleen miehiin ja myös tekijä on usein mies (Suku-puolten tasa-arvo Suomessa, 2018 Tilastokeskus). Miesten uhreina kokema kokonaisrikollisuus on laadultaan sellaista, että esityksellä voidaan arvioida olevan siihen varsin marginaalinen vaikutus. Myös miehiin kohdistuu kuitenkin miessukupuoleen kohdistuvaa vihaa ja kaunaa, miesvihaa. Tällaisten rikosten osalta vaikutus eli teon moitittavuuden korostaminen olisi samansuuntainen kuin naisiin kohdistuvissa vastaavissa teoissa.” Lain perustelut ovat tässä kohdassa ristiriitaiset: miksi perustelujen painopiste on kuitenkin naisiin kohdistuvassa moitittavassa käyttäytymisessä, eikä siis pääsääntöisesti naisiin kohdistuvissa teoissa tai rikoksissa, kuten miehistä puhuttaessa arvioidaan?

Lopuksi haluamme huomioida, että kuten sivulla 25 todetaan, ”Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuimen sananvapauden rajoittamista koskevasta ratkaisukäytännöstä ilmenee, että vihapuhe, joka saattaa loukata henkilöitä tai henkilöryhmiä, ei kuulu sananvapauden suojan piiriin”. Termi ”saattaa” voi johtaa tulkitsijan omiin tarkoituksiin perustuvaan mielivaltaan. Lain ja sen perustelujen tulee olla selkeitä ja yksiselitteisiä, ja tehdyt ratkaisut tulee olla niihin perustuen todennettuja.

Helsingissä 28.9.2020

Miesjärjestöjen keskusliitto ry